

סנהדרין דף ע"ט

משנה

אדם שהיה עומד אצל בהמה, וישראל אחר מתכוין להרוג את הבהמה והרג את האדם פטור, שהתראתו הייתה התראת ספק²⁹⁵, שמא לא יהרגנו. ואם התכוון לעובד כוכבים והרג את ישראל, לנפלים²⁹⁶ והרג את בן קיימא, פטור.

נתכוון להרוג ולא היה במכה כדי להמית
נתכוין להכותו על מתניו ולא היה בה כדי להמיתו
על מתניו, והלכה לה על לבו והיה בה כדי להמיתו
על לבו ומת, פטור. נתכוין להכותו על לבו, והיה בה כדי להמית על לבו, והלכה לה על מתניו ולא היה בה כדי להמית על מתניו ומת, פטור. שכדי שיתחייב צריך שיהיה מתכוין למכת מיתה, ושיכנו מכת מיתה²⁹⁷. נתכוון להכות את הגדול ולא היה בה כדי להמית הגדול, והלכה לה על הקטן והיה בה כדי להמית את הקטן ומת, פטור. נתכוון להכות את הקטן והיה בה כדי להמית את הקטן, והלכה לה על הגדול ולא היה בה כדי להמית את הגדול ומת, פטור.

אבל נתכוון להכות על מתניו, והיה בה כדי להמית על מתניו, והלכה לה על לבו ומת, חייב. וכן אם נתכוון להכות את הגדול והיה בה כדי להמית את הגדול, והלכה לה על הקטן ומת, חייב. רבי שמעון אומר, אפילו נתכוון להרוג את זה והרג את זה, פטור.

גמרא

נתכוון להרוג את זה והתרו בו עליו מבררת הגמרא על מה אמר רבי שמעון שפטור. אם בא לחלור ולפטור במה שאמרה הסיפא 'נתכוון להכות את הגדול והלכה לה על הקטן ומת חייב', הרי היה על רבי שמעון לומר 'רבי שמעון פוטר'. אלא שאמר על הרישא, 'נתכוון להרוג את הבהמה והרג את האדם, לעובד כוכבים והרג את ישראל, לנפלים והרג את בן קיימא, פטור'. משמע שאם נתכוון להרוג את זה והתרו בו עליו, חייב. ועל כך אמר רבי שמעון, אפילו נתכוין להרוג את זה והרג את זה, פטור.

אמר שמתכוון לאחד מהם ולא אכפת לו למי
אומרת בגמרא, במקרה שעמדו מולו ראובן ושמעון ואמר 'אני מתכוון לראובן, ולא לשמעון', והו המקרה שנחלקו. אבל יש להסתפק מה הדין אם אמר שמתכוון לאחד מהם ולא אכפת לו למי. האם רבי שמעון מודה בזה לחכמים, או שכיון ולאחר שיהרוג אחד

295 אף על פי שקבל עליו התראה שאומר להם יודע אני שהוא בן ברית ועל מנת כן אני עושה שאם אהרגנו אני אתחייב מיתה פטור, שמא לא יהרגנו. רש"י.

296 על נפלים לא מתחייב שנחשבים כמתים. רש"י.

297 שאם לא נתכוין למכת מיתה, התראת ספק, שהתרו בו "אל תזרוק דשמא תלך על לבו". רש"י.

מהם יעזוב את השני מוכח שלא התכוון לאחד מהם? עוד יש להסתפק, אם נתכוון להכות והכה אלא שאחר התברר לו שזה לא היה ראובן אלא שמעון, האם יודה בזה רבי שמעון הואיל והתכוון לגוף הזה, או שנחשב כלא מתכוון?

ומביאה הגמרא ראייה מהברייא ששנינו, רבי שמעון אומר, אינו חייב עד שיאמר 'לפלוגי אני מתכוון' והרג את אותו פלוני. ומכאן מוכח שכשאמר 'לאחד מהם' או כשחשב שהכה את ראובן ולבסוף נמצא שמעון, נחשב כלא מתכוון שהרי זה לא אותו פלוני שנתכוון לו.

שואלת הגמרא מה טעמו של רבי שמעון? שנאמר: זורק אבן לגו "וְאָרַב לוֹ וְקָם עָלָיו" עד שיתכוון לו. וחכמים לומדים מכאן, כפי שאמרו בבית מדרשו של רבי ינאי, פרט לזורק אבן לתוך חבורה של בני אדם. אבל נתכוון לזה והרג את זה לא התמעט מהפסוק. ואין לומר שהיו תשעה כותים ואחד ישראל, הרי יש רוב כנענים. ואפילו מחצה על מחצה לא יתכן, שהרי זה ספק נפשות והולכים להקל. אלא מדובר שהיו תשעה ישראל וכותי אחד ביניהם. וכיון שהכותי 'קבוע' כל קבוע כמחצה על מחצה, וזה כספק נפשות להקל.

המתכוון להרוג את זה והרג את זה חכמים לומדים שהמתכוון להרוג את זה והרג את זה חייב, ממה שנאמר "וְכִי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים וְנָגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וַיֵּצְאוּ יְלָדֶיהָ וְכוּ' וְאִם אִסּוּן יִהְיֶה וְנִתְּתָה נַפְשׁ תַּחַת נַפְשׁ" ואמר רבי אלעזר שהם ניצו מתחילה ונתכוון להרוג, וכתוב שכשהרג את האשה חייב מיתה. אלא לרבי שמעון מה לומד מהכתוב "וְנִתְּתָה נַפְשׁ תַּחַת נַפְשׁ"? עונה הגמרא, שמפרד לעניין ממון, שדמי האשה יתן ליורשיה. וכפי ששנינו בברייא, רבי אומר, "וְנִתְּתָה נַפְשׁ תַּחַת נַפְשׁ", ממון. ואינו נפש ממש, שנלמד בגזירה שווה נתינה נתינה²⁹⁸ מדמי ולדות מה להלן ממון אף כאן ממון.

לתנא דבי חזקיה התכוון לזה והרג את זה פטור מהכל ואינו כחכמים, שכך אמר הוקש מכה אדם למכה בהמה בכתוב: "וּמִכָּה בְּהֵמָה יִשְׁלַמְנָהּ וּמִכָּה אָדָם יוּמָת", משמע שבבהמה חייב ממון, ובאדם פטור. מה מכה בהמה לא חלקת בה בין שוגג למזיד, בין מתכוין לשאינו מתכוין, בין דרך ירידה לדרך עלייה, לפוטרו ממון אלא בכל צד הוא חייב. אף מכה אדם שהרג את הנפש, לא תחלוק בו בין שוגג למזיד, בין מתכוין לשאינו מתכוין, בין דרך ירידה לדרך עלייה, ובשום אופן לא יהיה פטור מממון. ומה שאמר 'שאינו מתכוין' אין הכוונה שאין מתכוין כלל כיון שזה שוגג, אלא משמע שהכוונה למי שנתכוון לזה והרג את זה, ודינו שפטור לגמרי בין ממיתה

רוצח שנתערב באחרים²⁹⁹, כולם פטורים. רבי יהודה אומר, מכניסים אותם לכיפה, ומתים מאליהם.

כל חייבי מיתות שנתערבו זה בזה, נידונין בקלה³⁰⁰. הנסקלים שנתערבו בנשרפים ואפילו הרוב נשרפים, רבי שמעון אומר נידונין בסקילה, שהשריפה חמורה. וחכמים אומרים, נידונין בשריפה, שהסקילה חמורה. אמר להן רבי שמעון, אילו לא היתה שריפה חמורה, לא נתנה לבת כהן שזנתה!³⁰¹ אמרו לו, אילו לא היתה סקילה חמורה, לא נתנה למגדף ולעובד עבודת כוכבים!³⁰²

הנהרגים בסייף שנתערבו בחייבי חנק: רבי שמעון אומר, בסייף שחנק חמור. וחכמים אומרים, בחנק שסייף חמור.

גמרא

רוצח שלא נגמר דינו, שנתערב ברוצחים אחרים שנגמר דינם ועוד האם רבי יהודה לומר ש'כונסין אותן לכיפה'? אמר רבי אבהו אמר שמואל³⁰³, מדובר ברוצח שלא נגמר דינו, שנתערב ברוצחים אחרים שנגמר דינם. חכמים סוברים שאין גומרים דינו של אדם אלא בפניו, וכיון שאין מכירים אותו לא נקרא 'בפניו', ולכך כולם פטורים. ורבי יהודה סובר שאין לפטור את כולם בשביל כך, אלא כונסין אותן לכיפה.

ריש לקיש אומר, באדם הכל מודים שכולם פטורים, שהרי לא יכולים לגמור את הדין אלא בפניו, והתורה אמרה 'והצילו העדה', וזו ראית זכות גדולה. והמשנה מדברת בשור שלא נגמר דינו שנתערב בשורים אחרים שנגמר דינם. חכמים סוברים כמיתת בעלים כך מיתת השור, ואין גומרין דינו של שור אלא בפניו, ולכן כולם פטורים. ורבי יהודה סובר כונסים אותם לכיפה.

299 בגמרא מפרש שנתערבו ברוצחים אחרים שנגמר דינם.

300 מאחר שנתערבו ואי אתה מכיר מי המחויב את החמורה ומי המחויב את הקלה – אי אתה רשאי להחמיר עליו למושכו למיתה חמורה שלא נתחייב בה, אלא ידונו בקלה שישנה בכלל החמורה. רש"י.

301 שעבירתה חמורה: שמחללת את אביה, כדאמר (לעיל נב.) שנוהגין בו חול. רש"י.

302 שפושטין ידן בעיקר. רש"י.

303 <סימן בשר"ק>